

Antropološke pošasti na obzorju

Da v bližini etnoloških predstraž lomasti pošast antropologije, je bilo slišati. In da so stražarji tu in tam zagnali preplah, je bilo videti. Da, pošasti največkrat lomastijo v neraziskanih, neznanih in prepovedanih predelih. Ko se približajo kultiviranim področjem, jih je treba pregnati nazaj v divjino - ali pa pokončati po hitrem postopku.

Toda svet se je spremenil. "Terra incognita" je v današnjem času malodane prazen pojem. Nobenih pravih divjin in nobenih "divjakov" skorajda ni več. Zato se antropologi vračajo domov. Že dolgo sicer, toda sedaj, ko trkajo tudi na naša vrata - domači odpadniki, ka-li? - je hudič na pragu in ogenj v strehi. Spremembe globalnega značaja se odslakujejo povsod. Toda udejanjajo se na lokalnih nivojih. Zato je domačijska miselnost povsod na preizkušnji. Čeprav ni nobene možnosti, da bi bile lokalne posebnosti izbrisane z zemljevidov. Pravih in imaginarnih. Kaj pa je globalno drugega kot zbir lokalizmov? (In kaj so "najvišji" doneski uma drugega kot premlata primitivnost?) Zato so strahovi odveč.

Ali naj brstenje antropologij na Slovenskem razumemo kot zamenjavo dominantne razlagalne paradigme? Dolga desetletja je namreč v humanistiki in družboslovju kraljeval marksizem s svojimi "neizpodbitnimi" in "večnimi" resnicami o človeku in družbi. Takrat antropologije pač nismo potrebovali. Danes, ko tudi nekateri bivši marksisti ravnaajo z Marxom kot s crknjenim (steklim?) psom, potrebujejo družboslovci in humanisti druge miselne berge. Z nihilizmom ničejanskega kova si pritlehna pamet ne more kaj prida pomagati. Zato ji ostane esenca humanizma: človek. Antropologija, torej. Fiksna ideja "enotnega polja" v humanistiki in družboslovju. Megateoretski koncept. Ideologija sprevrnjene lepe duše - saj vendar, če razmišljaš antropološko, ne moreš biti anti-humanist, mar ne? In ne moreš delati napak, ko pa imaš ves čas pred očmi človeka! Puhloglavstvo pač.

V resnici pa je prav odnos etnologov (ali naj zapišem etnologije?) do uvajanja (kulture in socialne) antropologije prava lekcijska puhloglavstvu. Zato, ker je obramba - tistih seveda, ki sploh imajo kakšno stališče onkraj narcističnega povzdigovanja nosu - etnologov pred lomastenjem antropoloških štiriglavih zmajev zelo zvita. Na sofisticirano vprašanje, če ob izpričani metodološki in metodični širini etnologije (da o predmetu ne govorimo) sploh potrebujemo (kuturno) antropologijo, noben antropolog ali "antropolog" ne more dati zares pametnega odgovora. Razen ugotovitve, da jo potrebujemo tudi zato, da bi etnologija zares postala to, za kar se tako rada deklarira. Takrat antropologije (razen biološke antropologije in različnih ozkih specializacij) res ne bi potrebovali.

Ne glede na naša mnenja o njej je antropologija pač tu. Med nami, pred nami, za nami, pod nami - in v nas. Sam bi najraje izhajal iz klasične Lévi-Straussove opredelitve nerazdružljivega korpusa etnografija-etnologija-antropologija in si nehal razbijati glavo z metodami prepričevanja, da divjadi nima smisla kultivirati. Tako pa je (po zelo bučnem prepiru na uredništvu - verjemite!) nastala pričujoča, antropološko obarvana številka Glasnika. Ne gre za prikaz antropoloških dejavnosti na Slovenskem, še manj pa za preferiranje katerekoli

domače antropološke usmeritve. Da ne bo pomote: sociokulturna (kulturna in socialna) antropologija je predvsem empirična veda. Če so prispevki v pričujočem Glasniku večinoma zastavljeni drugače, to samo pomeni, da je potreba po institucionalni ureditvi njenega statusa (s samostojnim oddelkom in/ali raziskovalnim inštitutom) očitna. Šele takrat bo mogoče zares govoriti o (empirični kulturni in socialni) antropologiji (pravzaprav antropologijah) na Slovenskem. Do takrat pa bodo slovenski antropologi s svojim empiričnim delom blesteli na tujem (Borut Telban je dobil nagradno študentsko Leach/Royal Anthropological Institute na Univerzi v Manchesteru za akademsko leto 1995/96 kot najperspektivnejši mladi antropolog, omogočili pa mu bodo tudi izdajo knjige na podlagi njegovih raziskav na Papui Novi Gvineji - čestitam/o/). Predavanja na (vsaj!) štirih različnih fakultetah ter samostojne razpršene raziskovalne težnje so za zdaj pač glavna ovira razvoju slovenske antropologije. Tukaj pač je, o bližinah in razlikah med etnologijo in antropologijo (pravzaprav antropologijami) pa meditirajte sami. (Razsvetlitev prihaja z absurdom, ne pozabite!)

Naj vam pri tem pomagajo napotki k branju zelo obilne etnološke knjižne letine v lanskem in letošnjem letu. Kljub želji, da bi v Glasniku sproti "pokrili" vse, kar v književni obliki izide etnološkega na Slovenskem, za zdaj to še ne gre. Zato prosim avtorje, da nas poskušajo vsaj obvestiti o izidu svojega dela, če že ne morejo iztrgati iz rok založnikov kakšnega recenzentskega izvoda za Glasnik (tudi kritično pišočih etnologov zelo, zelo primanjkuje!).

Ker sva imela z urednico od srede avgusta do začetka oktobra polno glavo, roke in noge referatov za kongres etnologov (pred tem so bile počitnice, za nameček pa je bilo nekaj težav tudi s prenosom nekaj člankov iz enega računalniškega formata v drugega...), je druga številka izšla z zamudo. Upava, da bo (ob kolikor toliko rednem sprejemanju državnega proračuna) v prihodnje mogoče "izhajati" bolj redno. Tako, kot sva si zamislila.

Redni naročniki ste gotovo opazili, da je prišlo do sprememb v pobiranju naročnine za Glasnik, Knjižnico Glasnika in članarino društva. Za 5000 SIT, ki ste jih (upam) plačali, dobite štiri številke Glasnika in eno knjigo iz rednega programa knjižne zbirke. Hvala za razumevanje in podporo (brez vašega deleža načrtovanega programa ne bi mogli izpeljati). V imenu Društva se zahvaljujem tudi Znanstvenemu inštitutu Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, ki je izdatno podprlo objave svojih sodelavcev v Glasniku SED.

Za konec še opravičilo. Svoje napake največkrat radi pripišemo porednosti tiskarskih škratov. V 1. številki letošnjega Glasnika smo spregledali zelo neljubo napako, ki jo je zakuhal računalnik (pravzaprav njegov okorni program). Zamešal je namreč dva odstavka iz dveh različnih člankov, ki sta govorila o isti razstavi, le da iz dveh povsem različnih izhodišč: notranjega in zunanega. Ingi Brezigar se opravičujem za "nečimrn" sklepni odstavek, Darji Skrt pa za okrnjeno besedilo. Digitalni škrt nam je pomagal tudi pri navedbi fiktivnega Kremenškovega dela Obča "etnografija" (pravilno seveda Obča etnologija). In ker je bil nenasiten, je požrl tudi večino narekovajev v članku Boštjana Kravanje. Tudi njima se opravičujem.

Rajko Muršič